

بررسی و تبیین دیدگاهها و چالشهای فراروی کشاورزان پیرامون بیمه محصولات کشاورزی

پژوهش موردی: شهرستان باوی استان خوزستان
امید مهرباب قوچانی*، دکتر عبدالعظیم آجیلی**

چکیده

هدف از این پژوهش، بررسی و تبیین دیدگاه کشاورزان بخش مرکزی شهرستان باوی استان خوزستان، پیرامون بیمه محصولات کشاورزی بود. این پژوهش، از نظر شیوه گردآوری داده‌ها، از نوع توصیفی - پیمایشی و از لحاظ هدف، کاربردی به شمار می‌رود. کشاورزان بخش مرکزی شهرستان باوی، جامعه آماری این مطالعه را تشکیل دادند (۱۲۶۰ نفر) که از میان آنها، نمونه‌ای به حجم ۱۲۶ نفر، به عنوان نمونه آماری با بهره‌گیری از روش نمونه‌گیری کاملاً تصادفی نسبی گرفته شد. به منظور گردآوری اطلاعات، پرسشنامه‌ای پژوهشگرساخته، بر اساس هدفهای پژوهش، طراحی شد که دارای سه بخش ویژگیهای جمعیت‌شناختی، دیدگاه بهره‌برداران کشاورزی منطقه پیرامون بیمه محصولات کشاورزی و دیدگاه آنها در زمینه چالشها و بازدارنده‌ها بر سر راه بیمه کردن محصولات کشاورزی در منطقه است. در پرسشنامه پیشگفته، به منظور سنجش دیدگاه کشاورزان، از طیف لیکرت (بسیار مخالفم تا بسیار موافقم) بهره‌گیری شد. پس از تأیید روایی پرسشنامه از سوی اعضای هیئت علمی دانشگاه و تأیید پایایی پرسشنامه (آلفای کرونباخ بیش از ۰/۷)، گردآوری اطلاعات از نمونه، انجام گرفت. داده‌های به دست آمده از پرسشنامه نیز، به کمک نرم‌افزار SPSS (V20) مورد توصیف و تجزیه و تحلیل قرار گرفت. نتایج به دست آمده از این پژوهش، نشان داد که پاسخگویان، بیمه محصولات کشاورزی را عاملی برای کاهش فشار روانی (استرس) و نگرانیهای کشاورزان می‌دانند. همچنین در زمینه چالشها و بازدارنده‌ها بر سر راه بیمه کردن محصولات کشاورزی خود، تأخیر در پرداخت غرامت از سوی کارگزاران بیمه و نیز، بی‌اعتنایی مسئولان نسبت به انجام بموقع درخواستها را از جمله مهمترین موارد برشمردند. همچنین، نتایج آزمون مقایسه میانگین، تفاوت آماری معنی‌داری را در سطح پنج درصد، میان دیدگاه پاسخگویان و گرایش آنها به شرکت در دوره آموزشی نشان داد.

کلیدواژه‌ها:

بیمه محصولات کشاورزی، دیدگاه کشاورزان، چالشها و بازدارنده‌ها، شهرستان باوی، استان خوزستان.

* دانشجوی کارشناسی ارشد ترویج و آموزش کشاورزی دانشگاه کشاورزی و منابع طبیعی رامین خوزستان.

Email: mehrab.omid@gmail.com

** دانشیار گروه ترویج و آموزش کشاورزی دانشگاه کشاورزی و منابع طبیعی رامین خوزستان.

مقدمه

امروزه، کشاورزی، بویژه از دیدگاه امنیت غذایی و رشد روزافزون جمعیت در جهان، نقش مهمی در مقایسه با دیگر بخشهای اقتصادی، بازی می‌کند (۲۰). در ایران نیز، بخش کشاورزی، یکی از مهمترین بخشهای اقتصادی است، به گونه‌ای که نزدیک به ۲۵ درصد از تولید ناخالص داخلی، ۲۳ درصد از اشتغال، ۲۶ درصد از صادرات غیرنفتی و بیش از ۸۰ درصد از نیاز غذایی کشور را فراهم می‌آورد (۳). با این همه، ایران، دهمین کشور بلاخیز جهان شناخته شده است، به گونه‌ای که از مجموع ۴۰ نوع بلای طبیعی ثبت شده در جهان، ۳۱ نوع از آن در ایران، روی می‌دهد. این امر، میزان مخاطره‌های تأثیرگذار بر فعالیتهای کشاورزی در ایران را روشنتر می‌سازد (۹).

همچنین، گستردگی پهنه کشور ایران، تنوع آب‌وهوایی و وجود مخاطره‌های طبیعی از یکسو، و از سوی دیگر، فزونی بهره‌برداران و کشاورزان خرده‌پا و متوسط که با شرایط فقر و آسیب‌پذیری روبه‌رو هستند، بایستگی وجود سیاستهای حمایتی را گریزناپذیر ساخته است. خانوارهای کشاورز، روزانه با مجموعه‌ای از خطرهای مالی و شغلی روبه‌رو هستند. تکرارپذیری پایایی بلاهای طبیعی، آفتهای کشاورزی و تغییرات بازار، موقعیت متغیر و نامطمئن عملکردی و مالی را برای کشاورزان، پدید آورده است (۱۳). در این بخش تولیدی، افزون بر مخاطره‌های طبیعی، مخاطره‌های اجتماعی، اقتصادی و شخصی نیز، مجموعه شکننده و آسیب‌پذیری را فراروی تولیدکنندگان نهاده است (۱، ۱۵ و ۱۶). از جمله خطرهایی که فعالیت کشاورزی را تهدید می‌کند، می‌توان مواردی همچون آتشفسوزی، آذرخش، تگرگ، یخزدگی، برف، توفان، باد و باران، تأثیرهای جوی، گردباد، آسیبها و خسارتهای برآمده از جانوران زمین‌زی و پرندگان، عملیات خصمانه، زلزله، رانش زمین، آتشفشان، حشرات مودزی و آفتهای گیاهی و خطرهای خشکسالی را نام برد؛ به گونه‌ای که برنامه‌ریزان واحدهای کشاورزی، به طور عمده، با لزوم برنامه‌ریزی در شرایط نبود قطعیت روبه‌رو هستند (۱۰ و ۱۷). به همین دلیل، ماندگاری و پایداری فعالیتهای تولیدی در این بخش، نیازمند حمایتهای جدی از تولیدکنندگان و سرمایه‌گذاران فعال در آن است.

در میان سیاستهای مختلف حمایتی، بیمه محصولات کشاورزی، به عنوان راهکاری سودمند و مناسب برای رویارویی با این خطرها، همواره مورد توجه و تأکید بوده است. مفهوم بیمه در کشاورزی، عبارت است از: تضمین جبران بخشی از خسارت وارد شده بر عوامل تولید، محصول و عوامل بالفعل لازم برای عملیات اقتصادی در فاصله زمانی پیش از تولید تا مصرف محصولات. در برابر خطرهای تهدیدکننده و پیشگیری‌ناپذیر، به شرط آنکه پیشبینی احتمال رویدادن خطرها، امکانپذیر باشد (۵). همچنین، بیمه محصولات کشاورزی، یکی از اصولی‌ترین و مؤثرترین ابزارهایی است که می‌تواند کشاورزان را در برابر رویدادها و سوانح طبیعی به بهترین شیوه حمایت کند (۲۱، ۱۹ و ۲۲)، به گونه‌ای که قشر محروم و آسیب‌پذیر کشاورز بتواند، از حداقل سطح اطمینان و ضمانت اقتصادی در برابر خسارت محصولات، برخوردار شود (۷ و ۶).

همچنین، بیمه می‌تواند با افزایش ریسک‌پذیری بهره‌برداران و به دنبال آن، افزایش احساس امنیت در کشاورزان، زمینه لازم را برای بهره‌گیری مناسب و کارا از عوامل تولید و همچنین، سرمایه‌گذاری در به کارگیری فناوری نوین و در نتیجه، افزایش بهره‌وری در بخش کشاورزی، فراهم کند و از نوسانها در تولید محصولات کشاورزی و درآمد کشاورزان بکاهد.

از سویی، بیمه محصولات کشاورزی در سالهای اخیر، به عنوان یک نوآوری جدید، مورد توجه قرار گرفته که پذیرش نوآوری‌ها نیز، به طیف گسترده‌ای از ویژگیهای فردی، اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی و به همان اندازه، به ویژگیهای خود نوآوری، وابسته است (۸). با وجود اهمیت فراوان بیمه برای کشاورزان و نظر به نقش امنیت‌سازی، تأمین‌کنندگی اقتصادی و روانشناختی آن، جایگاه بیمه هنوز آنچنان که باید، در جوامع روستایی ایران و در فرهنگ کشاورزان، نهادینه نشده است (۲)؛ زیرا برقرار کردن بیمه کشاورزی در جامعه روستایی را باید پدیده‌ای نو برشمرد که مانند هر نوآوری دیگر، پذیرش آن از سوی تولیدکنندگان محصولات کشاورزی، با مقاومت روبه‌رو خواهد شد و یا به کندی پیش خواهد رفت و زمانبر خواهد بود، بنابراین از دیدگاه جامعه‌شناسی روستایی، باید با احتیاط کامل، با آن برخورد شود (۱۳).

از آنجا که هدف از توسعه بیمه محصولات کشاورزی سطح تولید، کاهش ریسک برخاسته از مخاطره‌های طبیعی، تضمین حداقل درآمد کشاورز و مانند آن است، سازه‌ای که باید در برنامه‌ریزی‌های آینده مورد توجه قرار گیرد، افزایش تعداد پذیرندگان بیمه و حفظ و جلب کردن رضایت بیمه‌گذاران کنونی است و هنگامی نیز این مهم، می‌تواند به گونه‌ای اثربخش، تحقق و استمرار یابد که بتوان از دیدگاه کنونی کشاورزان پیرامون بیمه محصولات کشاورزی و نوع عمل شرکت‌های بیمه‌گذار، اطلاع بسنده و بایسته، به‌دست آورد. بنابراین پرسش بنیادی پژوهش پیش‌رو این است که کشاورزان بخش مرکزی منطقه باوی، پیرامون بیمه محصولات کشاورزی، چه دیدگاهی دارند و چه عواملی را در بیمه نکردن محصولات خود مؤثر می‌دانند؟ به دیگر سخن، این پژوهش، در پی یافتن دیدگاه‌ها و نظرهای کشاورزان منطقه باوی، در زمینه بیمه محصولات کشاورزی و چالشها و بازدارنده‌های فراوری آن است.

هدف اصلی پژوهش

هدف اصلی این پژوهش، بررسی دیدگاه‌های کشاورزان بخش مرکزی شهرستان باوی پیرامون بیمه محصولات کشاورزی است.

هدفهای اختصاصی

- بررسی ویژگیهای فردی، اجتماعی و اقتصادی کشاورزان منطقه مورد بررسی؛

- شناسایی دیدگاههای کشاورزان پیرامون بیمه محصولات کشاورزی؛
- دستیابی به دیدگاههای کشاورزان پیرامون چالشها و بازدارندههای بیمه کردن محصولات کشاورزی.
- بررسی وضعیت پذیرش بیمه کشاورزی در منطقه مورد بررسی؛

روشها و ابزارهای پژوهش

این پژوهش، از دیدگاه شیوه گردآوری اطلاعات، توصیفی-پیمایشی و از لحاظ هدف، کاربردی است. کشاورزان بخش مرکزی شهرستان باوی استان خوزستان، جامعه آماری این مطالعه را تشکیل دادند (۱۲۶۰ نفر) که از میان آنها، نمونه‌ای به حجم ۱۲۶ نفر به عنوان نمایندگان خانوارهای کشاورز با بهره‌گیری از روش نمونه‌گیری کاملاً تصادفی نسبی گرفته شد. به منظور گردآوری اطلاعات نیز، پرسشنامه‌ای پژوهشگرساخته، بر اساس هدفهای پژوهش، طراحی شد که دارای سه بخش ویژگیهای جمعیت‌شناختی، دیدگاه بهره‌برداران کشاورزی پیرامون بیمه محصولات کشاورزی و دیدگاه آنها در زمینه چالشها و بازدارندههای فراروی بیمه محصولات کشاورزی در منطقه است. در پرسشنامه پیشگفته، به منظور سنجش دیدگاه کشاورزان، از طیف لیکرت (بسیار مخالفم تا بسیار موافقم) بهره‌گیری شد. پس از تأیید روایی مطالعه از سوی اعضای هیئت علمی دانشگاه و تأیید پایایی پرسشنامه (آلفای کرونباخ بیش از ۰/۷) کار گردآوری اطلاعات از نمونه، انجام پذیرفت.

یافته‌ها و بحث

۱- ویژگیهای جمعیت‌شناختی

نتایج به دست آمده از این پژوهش، نشان می‌دهد که از مجموع ۱۲۶ نفر پاسخگوی مطالعه، ۱۱۶ نفر (۹۲/۱ درصد) از آنها، مرد، و ۱۰ نفر (۷/۹ درصد) از آنها زن، بودند. میانگین سنی پاسخگویان نیز، ۳۹/۴۷ سال و کمینه و بیشینه سنی آنها به ترتیب ۲۰ و ۸۷ سال با انحراف معیار ۱۴/۷۱ سال بوده است.

۲- توزیع فراوانی تحصیلات پاسخگویان

جدول شماره ۱، توزیع فراوانی سطح تحصیلات پاسخگویان را نشان می‌دهد. همانگونه که نمایان است، بیشترین فراوانی، مربوط به سطح تحصیلات راهنمایی، با فراوانی ۴۴ نفر (۳۴/۹ درصد) و کمترین فراوانی، مربوط به دسته کارشناسی ارشد و بالاتر، با فراوانی ۵ نفر (۴ درصد) است.

جدول شماره ۱: توزیع فراوانی سطح تحصیلات پاسخگویان

سطح تحصیلات	فراوانی	درصد	درصد تجمعی
ابتدایی	۲۵	۱۹/۸	۱۹/۸
راهنمایی	۴۴	۳۴/۹	۵۴/۸
دیپلم	۲۹	۲۳	۷۷/۸
کارشناسی	۲۳	۱۸/۳	۹۶
کارشناسی ارشد و بالاتر	۵	۴	۱۰۰

برگرفته از: یافته‌های پژوهش

۳- توزیع فراوانی سن و تعداد افراد خانوار پاسخگویان

در این پژوهش، سن و تعداد افراد خانواده پاسخگویان بر حسب میانگین، به دو دسته تقسیم شد که توزیع فراوانی آن را می‌توان در جدول شماره ۲، مشاهده کرد.

جدول شماره ۲: توزیع فراوانی سن و تعداد افراد خانواده پاسخگویان

دسته	فراوانی	درصد	سن*
کمتر از ۳۹ سال	۷۳	۵۷/۹	*
بیش از ۳۹ سال	۵۳	۴۲/۱	
کمتر از ۵ نفر	۷۰	۵۵/۶	تعداد افراد خانواده*
بیشتر از ۵ نفر	۵۶	۴۴/۴	

* طبقه‌بندی شده بر حسب میانگین
برگرفته از: یافته‌های پژوهش

داده‌های جدول شماره ۲ نمایانگر آن است که دسته سنی کمتر از ۳۹ سال، با فراوانی ۷۳ نفر (۵۷/۹ درصد) و دسته تعداد افراد خانوار کمتر از ۵ نفر، با فراوانی ۷۰ نفر (۵۵/۶ درصد)، بیشترین فراوانی را در نمونه مورد بررسی، داشته است.

۴- توزیع فراوانی پاسخگویان بر حسب بهره‌گیری از بیمه محصولات کشاورزی

یافته‌های پژوهش درباره توزیع فراوانی بهره‌گیری پاسخگویان از بیمه محصولات کشاورزی، در جدول شماره ۳ نشان داده شده است.

جدول شماره ۳: توزیع فراوانی بهره‌گیری از بیمه محصولات کشاورزی

درصد	فراوانی	دسته	
۷۴/۶	۹۴	بلی	آیا تاکنون از بیمه محصولات کشاورزی استفاده کرده‌اید؟
۲۵/۴	۳۲	خیر	

برگرفته از: یافته‌های پژوهش

همانگونه که نتایج جدول شماره ۳ نشان می‌دهد، نزدیک به ۷۵ درصد از پاسخگویان (۹۴ نفر) از بیمه محصولات کشاورزی، بهره‌گیری کرده‌اند و نزدیک به ۲۵ درصد از پاسخگویان، گرایشی به بیمه کردن محصولات خود، نشان نداده‌اند.

۵- توزیع فراوانی برگزاری کلاس آموزشی - ترویجی در زمینه بیمه محصولات کشاورزی

داده‌های مربوط به توزیع فراوانی برگزاری کلاس آموزشی - ترویجی در زمینه بیمه محصولات کشاورزی، در منطقه مورد بررسی، از دیدگاه پاسخگویان، در جدول شماره ۴ آمده است.

جدول شماره ۴: توزیع فراوانی برگزاری کلاس آموزشی - ترویجی در زمینه بیمه محصولات کشاورزی

درصد	فراوانی	دسته	
۱۲/۷	۱۶	بلی	آیا تاکنون کلاسی در این زمینه برگزار شده است؟
۸۶/۵	۱۰۹	خیر	
۰/۸	۱	بی پاسخ	

برگرفته از: یافته‌های پژوهش

چنانکه نتایج جدول شماره ۴ نیز نمایان کرده است، تعداد بسیار زیادی از پاسخگویان (۸۶/۵ درصد) اعلام داشتند که در منطقه آنها، کلاس آموزشی - ترویجی پیرامون بیمه محصولات کشاورزی برگزار نشده است. نزدیک به ۱۳ درصد از پاسخگویان هم گزارش کرده‌اند که دوره آموزشی، برگزار شده است.

۶- اولویتبندی دیدگاه‌های پاسخگویان پیرامون بیمه محصولات کشاورزی
دیدگاه‌های پاسخگویان پیرامون بیمه محصولات کشاورزی، به‌وسیله ۱۱ شاخص، مورد ارزیابی قرار گرفت. در جدول شماره ۵، اولویتبندی شاخصهای پیشگفته، مشاهده می‌شود:

جدول شماره ۵: اولویتبندی دیدگاه پاسخگویان پیرامون بیمه محصولات کشاورزی

اولویت	میانگین رتبه‌ای	دیدگاه در زمینه شاخصها (فراوانی)					دیدگاه پیرامون بیمه محصولات کشاورزی
		بسیار مخالفم	مخالفم	نظری ندارم	موافقم	بسیار موافقم	
۱	۳/۱۱۱	۱۶	۲۸	۳۱	۲۸	۲۳	بیمه کشاورزی، فشار روانی یا استرسهای من را کاهش می‌دهد.
۲	۳/۰۳۹	۲۲	۱۹	۳۷	۲۸	۲۰	بازگرداندن خسارت کشاورزی، از تعهدات دولت است.
۳	۳/۰۳۱	۲۱	۱۷	۳۶	۴۱	۱۱	با داشتن بیمه محصولات کشاورزی، احساس می‌کنم که دولت پشتیبان من است.
۴	۳/۰۱۵	۲۳	۲۲	۳۷	۱۸	۲۶	من هنگامی که محصول خود را بیمه کرده‌ام، اطمینان خاطر و آرامش بسیاری دارم.
۵	۲/۹۹۲	۲۴	۲۲	۲۹	۳۳	۱۸	بیمه کشاورزی، برای کشاورزان خرده‌پا، مناسب نیست.
۶	۲/۸۹۶	۲۴	۲۱	۳۷	۳۲	۱۲	بیمه کشاورزی می‌باید، الزامی شود.
۷	۲/۸۷۳	۲۴	۲۰	۴۰	۳۲	۱۰	من از مزایای بیمه محصولات کشاورزی، اطلاعات کافی دارم.
۸	۲/۸۴۹	۲۷	۲۰	۳۸	۲۷	۱۴	بیمه کشاورزی، حامی کشاورزان خسارتدیده است.
۹	۲/۵۴۷	۳۰	۳۵	۳۰	۲۴	۷	بیمه محصولات کشاورزی، نگرانیها و استرسهای خانواده کشاورزان را کاهش می‌دهد.
۱۰	۲/۱۷۴	۴۹	۳۶	۱۶	۲۰	۵	بیمه کشاورزی، سودمند است.
۱۱	۲/۰۷۹	۶۸	۱۸	۱۴	۱۴	۱۲	فعالیت‌های کشاورزی، با خطرهای بسیار و نبود قطعیت بالایی روبه‌روست.

(در این اولویتبندی از گویه‌های ۱- بسیار مخالفم ۲- مخالفم ۳- نظری ندارم ۴- موافقم ۵- بسیار موافقم استفاده شده است.)

برگرفته از: یافته‌های پژوهش

نتایج جدول شماره ۵، نشان می‌دهد، از نظر کشاورزان، بیمه محصولات کشاورزی، باعث کاهش فشارهای روانی یا استرسهای کشاورزان می‌شود، به گونه‌ای که این شاخص، در اولویت یکم، قرار گرفته است. اولویتهای بعدی را دو شاخص: «بازگرداندن خسارت کشاورزی، از تعهدات دولت است» و «با داشتن بیمه کشاورزی، احساس می‌کنم، دولت پشتیبان من است»، از آن خود کردند. این بدان معنی است که از نظر پاسخگویان، بیمه، باعث آرامش خاطر و امنیت بیشتر آنها شده است. پاسخگویان همچنین، پرداخت غرامت برای خسارتهای کشاورزی را وظیفه دولت قلمداد کرده‌اند که این یافته‌ها، همخوانی و همسانی با یافته‌های پژوهشهای مجردی^۱ و آجیش^۲ دارد.

۷- اولویتبندی دیدگاه پاسخگویان در زمینه چالشها و بازدارنده‌های فراروی بیمه محصولات کشاورزی

به منظور تعیین چالشها و بازدارنده‌ها (موانع) بر سر راه بیمه محصولات کشاورزی، با توجه به بررسی ادبیات و پیشینه پژوهش، تعدادی از این چالشها و بازدارنده‌ها، شناسایی شد و در اختیار پاسخگویان قرار گرفت و از آنها خواسته شد که بر اساس طیف لیکرت پنجگانه (۱= بسیار مخالفم ... ۵= بسیار موافقم) نظر خود را درباره آنها، اعلام دارند. در جدول شماره ۶، نتایج به دست آمده از این اولویتبندی، نشان داده شده است.

از دیدگاه پاسخگویان، چالش و بازدارنده (مانع) اصلی، بر سر راه بیمه کردن محصولات کشاورزی در منطقه مورد بررسی، تأخیر در پرداخت غرامت از سوی کارگزاران بیمه محصولات کشاورزی است. در این اولویتبندی، نمایان شد که بی‌اعتنایی مسئولان نسبت به انجام بموقع درخواستها و شیوه نامناسب پرداخت خسارت از سوی کارگزاران بیمه محصولات کشاورزی، در اولویتهای دوم و سوم، به عنوان چالشهای مهم بعدی، و عملیات پیچیده اداری برای دریافت غرامت و همچنین، تقدیرگرا بودن کشاورزان، در آخرین اولویتهای قرار گرفتند و از دیدگاه پاسخگویان به این شاخصها، به عنوان چالش (مانع) اصلی شناخته نمی‌شوند (جدول شماره ۶). این نتایج، در راستای یافته‌های پژوهش حیاتی و همکاران (۱۳۸۹) است که نشان دادند، عواملی همچون کم بودن میزان غرامت پرداختی، بالا بودن حق بیمه و طولانی بودن زمان پرداخت، از مهمترین علت‌های گرایش نداشتن کشاورزان به بیمه است.

1. Mojarradi
2. Ajish

جدول شماره ۶: اولویتبندی دیدگاه پاسخگویان در زمینه چالشها و بازدارنده‌های فرآوری بیمه محصولات کشاورزی

اولویت	میانگین رتبه‌ای	دیدگاه در زمینه شاخصها (فراوانی)					دیدگاه در زمینه موانع سر راه بیمه محصولات کشاورزی
		بسیار مخالفم	مخالفم	نظری ندارم	موافقم	بسیار موافقم	
۱	۳/۳۳۳	۱۹	۱۶	۲۲	۴۲	۲۷	تأخیر در پرداخت غرامت از سوی کارگزاران بیمه
۲	۳/۰۷۹	۱۷	۲۲	۳۷	۳۴	۱۶	بی‌اعتنائی مسئولان نسبت به انجام بموقع درخواستها
۳	۳/۰۵۵	۲۱	۲۰	۳۴	۳۳	۱۸	شیوه نامناسب ارزیابی خسارت محصولات از سوی کارگزار بیمه
۴	۳/۰۳۱	۱۸	۲۵	۳۶	۲۹	۱۸	کشاورزان منطقه، درآمد پایینی دارند.
۵	۳/۰۲۴	۱۸	۱۴	۵۲	۲۹	۱۲	بیمه در برابر دیگر نیازهای کشاورزان، در اولویت قرار نمی‌گیرد.
۶	۲/۹۹۲	۲۴	۲۰	۳۱	۳۵	۱۶	ادعاهای کارگزاران بیمه، معمولاً عملی نمی‌شود.
۷	۲/۹۸۴	۲۷	۱۱	۳۸	۳۷	۱۳	ناکافی بودن میزان غرامت پرداختی از سوی کارگزار بیمه
۸	۲/۹۶۰	۲۰	۲۵	۳۳	۳۶	۱۲	حق بیمه محصولات کشاورزی، بسیار بالاست.
۸	۲/۹۶۰	۲۶	۱۶	۳۵	۳۵	۱۴	نداشتن پول کافی برای پرداخت حق بیمه
۹	۲/۹۳۶	۲۰	۲۵	۳۷	۳۱	۱۳	تأخیر در ارزیابی کردن غرامت
۹	۲/۹۳۶	۱۹	۲۰	۵۳	۱۸	۱۶	تأخیر در بازپرداخت غرامت
۱۰	۲/۸۷۳	۳۳	۱۱	۳۴	۳۵	۱۳	نداشتن دسترسی به کارگزار بیمه
۱۱	۲/۸۳۳	۲۶	۲۰	۴۰	۲۹	۱۱	در مورد مزیت‌های بیمه محصولات کشاورزی، اطلاعات اندکی وجود دارد.
۱۲	۲/۷۳۸	۳۶	۱۷	۳۰	۳۰	۱۳	کشاورزان، بیشتر به تقدیر و سرنوشت، باور دارند.
۱۳	۲/۱۱۹	۷۱	۱۲	۱۲	۱۹	۱۲	عملیات پیچیده اداری برای دریافت غرامت

(در این اولویتبندی از گویه‌های ۱- بسیار مخالفم ۲- مخالفم ۳- نظری ندارم ۴- موافقم ۵- بسیار موافقم استفاده شده است.)

برگرفته از: یافته‌های پژوهش

۸- توزیع فراوانی دیدگاه پاسخگویان، پیرامون گرایش به شرکت کردن در دوره‌های آموزشی مرتبط با بیمه محصولات کشاورزی

داده‌های جدول شماره ۷، یافته‌های پژوهش را در زمینه توزیع فراوانی دیدگاه پاسخگویان پیرامون گرایش (تمایل) به شرکت کردن در دوره‌های آموزشی مرتبط با بیمه محصولات کشاورزی، نشان داده است.

همانگونه که نتایج جدول شماره ۷ نشان می‌دهد، نزدیک به ۷۵ درصد از پاسخگویان، دارای گرایش یا تمایل مثبت نسبت به شرکت کردن در دوره‌های آموزشی مرتبط با بیمه محصولات کشاورزی، بوده‌اند و ۲۵ درصد از پاسخگویان نیز، گرایشی به این موضوع نداشتند.

جدول شماره ۷: توزیع فراوانی دیدگاه پاسخگویان پیرامون گرایش (تمایل) به شرکت کردن در دوره‌های آموزشی مرتبط با بیمه محصولات کشاورزی

درصد	فراوانی	دسته	
۷۴/۶	۹۴	بلی	آیا تمایل دارید در دوره‌های آموزشی مرتبط با بیمه محصولات کشاورزی، شرکت کنید؟
۲۵/۴	۳۲	خیر	

برگرفته از: یافته‌های پژوهش

۹- مقایسه میانگین دیدگاه پاسخگویان پیرامون بیمه محصولات کشاورزی و بازدارنده‌های (موانع) آن، بر حسب متغیر گرایش به شرکت کردن در دوره‌های آموزشی

به منظور آگاهی از تفاوت‌های احتمالی میان دیدگاه پاسخگویان پیرامون بیمه محصولات کشاورزی و بازدارنده‌های (موانع) آن، بر حسب متغیر گرایش (تمایل) به شرکت کردن در دوره‌های آموزشی مرتبط با بیمه محصولات کشاورزی، از آزمون t استفاده شد که نتایج آن در جدول شماره ۸، دیده می‌شود:

جدول شماره ۸: مقایسه میانگین دیدگاه پاسخگویان پیرامون بیمه محصولات کشاورزی و بازدارنده‌های (موانع) آن، بر حسب متغیر گرایش به شرکت در دوره‌های آموزشی

سطح معنیداری دو طرفه	آماره t	گرایش یا تمایل به شرکت در دوره آموزشی		نوع دیدگاه
		خیر (۳۲)	بلی (۹۴)	
		۰/۴۵	۰/۷۴۷	
۰/۰۲۷*	۲/۲۳۷	۴۵/۶۲	۴۳/۲۲	دیدگاه پیرامون بازدارنده‌ها یا موانع بیمه محصولات کشاورزی

* معنیداری در سطح ۵ درصد برگرفته از: یافته‌های پژوهش

چنانکه داده‌های جدول شماره ۸ نشان می‌دهد، میان دیدگاه پاسخگویان پیرامون بیمه محصولات کشاورزی و گرایش به شرکت کردن در دوره آموزشی، تفاوتی دیده نشد. ولی دیدگاه پاسخگویان پیرامون بازدارنده‌های (موانع) بیمه محصولات کشاورزی با شرکت کردن در دوره آموزشی، در سطح ۵ درصد، معنیدار شده است. نتیجه پیشگفته نشان می‌دهد، پاسخگویانی که گرایشی به شرکت کردن در دوره آموزشی نداشتند، چالشها و بازدارنده‌های بیشتری را بر سر راه بیمه کردن محصولات کشاورزی مورد نظر خود قرار می‌دهند و بیمه کردن محصولات کشاورزی را همراه با سختی و گرفتاری می‌پندارند.

۱۰- مقایسه میانگین دیدگاه پاسخگویان پیرامون بیمه محصولات کشاورزی و چالشها و بازدارنده‌های آن، بر حسب سطوح متغیر فراوانی سن پاسخگویان

به منظور آگاهی از تفاوت‌های احتمالی میان دیدگاه پاسخگویان پیرامون بیمه محصولات کشاورزی و چالشها و بازدارنده‌های آن، بر حسب سطوح متغیر فراوانی سن پاسخگویان نیز، از آزمون t استفاده شد که یافته‌های برگرفته از آن در جدول شماره ۹، نمایان است. چنانکه داده‌های جدول شماره ۹، نشان می‌دهد، میان دیدگاه پاسخگویان، بر حسب متغیر سنی آنها، تفاوت آماری معنیداری مشاهده نشد.

جدول شماره ۹: مقایسه میانگین دیدگاه پاسخگویان پیرامون بیمه محصولات کشاورزی و بازدارنده‌های (موانع) آن، بر حسب سطوح متغیر فراوانی سن پاسخگویان

سطح معنیداری دو طرفه	آماره t	طبقه سنی		نوع دیدگاه
		بیشتر از ۳۹	کمتر از ۳۹	
		(۵۳)	(۷۳)	
۰/۱۶۱	۱/۴۱	۳۵/۶۹	۳۷/۳۵	دیدگاه پیرامون بیمه محصولات کشاورزی
۰/۳۶۰	۰/۹۱۹	۴۳/۳۲	۴۴/۲۰	دیدگاه پیرامون بازدارنده‌ها یا موانع بیمه محصولات کشاورزی

برگرفته از: یافته‌های پژوهش

۱۱- مقایسه میانگین دیدگاه پاسخگویان پیرامون بیمه محصولات کشاورزی و بازدارنده‌های (موانع) آن، بر حسب سطوح متغیر فراوانی تعداد افراد خانوار به منظور سنجش وجود تفاوت احتمالی میان دیدگاه پاسخگویان بر حسب سطوح متغیر فراوانی تعداد افراد خانوار نیز، آزمون t به کار رفته است که نتایج به دست آمده از آن، در جدول شماره ۱۰، دیده می‌شود.

چنانکه از داده‌های جدول نمایان است، نتایج آزمون مقایسه میانگین نیز، تفاوت آماری معنیداری را میان دیدگاه پاسخگویان بر حسب سطوح متغیر تعداد افراد خانوار، نشان نداد.

جدول شماره ۱۰: مقایسه میانگین دیدگاه پاسخگویان پیرامون بیمه محصولات کشاورزی و بازدارنده‌های آن، بر حسب سطوح متغیر فراوانی تعداد افراد خانوار

سطح معنیداری دو طرفه	آماره t	تعداد افراد خانوار		نوع دیدگاه
		بیشتر از ۵ نفر	کمتر از ۵ نفر	
		(۵۶)	(۷۰)	
۰/۵۴۷	۰/۶۰۴	۳۷/۰۵	۳۶/۳۴	دیدگاه پیرامون بیمه محصولات کشاورزی
۰/۹۶۴	۰/۰۴۵	۴۳/۸۵	۴۳/۸۱	دیدگاه پیرامون بازدارنده‌ها یا موانع بیمه محصولات کشاورزی

برگرفته از: یافته‌های پژوهش

۱۲- مقایسه میانگین دیدگاه پاسخگویان پیرامون بیمه محصولات کشاورزی و بازدارنده‌های آن، بر حسب سطوح تحصیلات پاسخگویان

به منظور آگاهی از تفاوت‌های احتمالی میان دیدگاه پاسخگویان پیرامون بیمه محصولات کشاورزی و چالشها و بازدارنده‌های آن به تفکیک سطوح تحصیلات پاسخگویان، از آزمون کروسکال والیس استفاده شد. چنانکه داده‌های جدول شماره ۱۱ نشان می‌دهد، نتایج برگرفته از مقایسه میانگین دیدگاه پاسخگویان پیرامون بیمه محصولات کشاورزی و بازدارنده‌های آن (موانع) آن، تفاوت آماری معنیداری را نمایان نکرد که البته این یافته با یافته رستمی و همکاران (۱۳۸۶) ناهمخوان و در تضاد است.

جدول شماره ۱۱: مقایسه میانگین دیدگاه پاسخگویان پیرامون بیمه محصولات کشاورزی و بازدارنده‌های (موانع) آن، بر حسب سطوح تحصیلات پاسخگویان

سطح معنی داری	سطح تحصیلات					نوع دیدگاه
	ارشد (۴)	کارشناسی (۱۹)	دیپلم (۱۹)	راهنمائی (۶۵)	ابتدایی (۱۹)	
۰/۱۶۵۳	۴۵/۲۵	۶۳/۲۶	۷۰/۲۹	۶۱/۸۶	۶۷/۰۳	دیدگاه پیرامون بیمه محصولات کشاورزی
۰/۱۶۷۵	۸۶/۳۸	۶۳/۸۴	۵۶/۴۷	۶۳/۰۵	۶۶/۸۹	دیدگاه پیرامون بازدارنده‌ها یا موانع بیمه محصولات کشاورزی

برگرفته از: یافته‌های پژوهش

نتیجه‌گیری و پیشنهادها

چنانکه از یافته‌های برگرفته شده از این پژوهش نمایان است، بیشتر پاسخگویان (۷۴/۶ درصد) از بیمه محصولات کشاورزی استفاده کرده بودند. همچنین، ۸۶/۵ درصد از پاسخگویان، اعلام داشتند که در کلاس آموزشی مرتبط با بیمه محصولات کشاورزی، شرکت نکرده‌اند. در زمینه بیمه محصولات کشاورزی، بیشتر پاسخگویان بر این باور بودند که بیمه محصولات کشاورزی فشارهای روانی یا استرسها و نگرانیهای آنها را کم می‌کند، از همین رو کشاورز و خانواده وی می‌توانند در آرامشی نسبی به سر ببرند؛ ولی از دیگر سو، آنها این دیدگاه را داشتند که بازگرداندن خسارت کشاورزی، در شمار تعهدات دولت است و بازگو کردند که با داشتن بیمه محصولات کشاورزی، احساس می‌کنند که دولت، پشتیبان آنهاست. همچنین، پاسخگویان، از اصلی‌ترین بازدارنده‌ها یا موانع بر سر راه بیمه کردن محصولات کشاورزی خود، تأخیر در

پرداخت غرامت از سوی کارگزاران بیمه، بی‌اعتنایی مسئولان نسبت به انجام بموقع درخواستها و شیوه نامناسب ارزیابی خسارت محصولات از سوی کارگزار بیمه را به ترتیب، برشمردند. از این رو، می‌توان نتیجه گرفت که کشاورزان منطقه، از بیمه محصولات کشاورزی، در حالت کلی، رضایت دارند و آن را مناسب برمی‌شمرند؛ ولی از روند اجرایی آن از سوی کارگزار بیمه، رضایت ندارند و خواستار اهمیت دادن بیشتر مسئولان در این راستا هستند.

از سویی، نتایج آزمونهای مقایسه میانگین، نمایان کرد که تنها، متغیر گرایش (تمایل) داشتن به شرکت در دوره آموزشی مرتبط با بیمه محصولات کشاورزی در دیدگاه کشاورزان پیرامون بازدارنده‌های بیمه محصولات کشاورزی، تفاوت آماری معنی‌داری در سطح ۵ درصد را نشان داد. این یافته، به درستی نمایان ساخت، افرادی که چالشها یا موانع بزرگتری بر سر راه بیمه محصولات کشاورزی می‌دیدند، گرایش و کششی نیز، به شرکت کردن در دوره‌های آموزشی مرتبط با بیمه محصولات کشاورزی نداشتند. به دیگر سخن، دیدگاه آنها در زمینه چالشها و بازدارنده‌های فراروی بیمه کردن محصولات کشاورزی، باعث از بین رفتن انگیزه آنها برای شرکت کردن در کلاسهای آموزشی شده و به آنها دیدی منفی پیرامون بیمه محصولات کشاورزی، داده است. گفتنی است، میان دیدگاه پاسخگویان پیرامون بیمه محصولات کشاورزی و چالشها و بازدارنده‌های فراروی آن، با دیگر متغیرهای مستقل پژوهش، تفاوت آماری معنی‌داری مشاهده نشد. با در نظر گرفتن این نکته‌ها، راهکارهای زیر در راستای نتایج این پژوهش، پیشنهاد می‌شود:

- در منطقه، بروشورهایی به طور گسترده توزیع شود که در آن از خطرهای پیش روی کشاورزی منطقه به روشنی، سخن گفته شده باشد.

- با توجه به نقش برجسته و برتر ریش‌سفیدان در محیط روستا، می‌توان همراه با برگزاری نشستهایی با آنها، به طور غیرمستقیم بر دیدگاه دیگر ساکنان روستا نیز، تأثیری شگرف گذاشت.

- در منطقه مورد بررسی، کلاسهای آموزشی - ترویجی در راستای نشان دادن اهمیت بیمه محصولات کشاورزی برگزار شود، تا دید مثبت کشاورزان منطقه پیرامون بیمه محصولات کشاورزی، پایدار و استوار بماند و از گرایش و اشتیاق آنان کاسته نشود.

- با توجه به نتایج پژوهش و نارضی بودن پاسخگویان در زمینه بی‌اعتنایی مسئولان، بایسته و شایسته به نظر می‌رسد که دوره‌های آموزشی ضمن خدمت برای کارگزاران بیمه محصولات کشاورزی، برگزار شود.

- نتایج پژوهش نشان داد که تأخیر پدید آمده در پرداخت غرامت از سوی کارگزار بیمه، بیشترین نارضایتی را فراهم آورده است؛ از همین رو دولت می‌باید، با نظارتی دقیق بر کارگزاران بیمه محصولات کشاورزی، جلوی پدید آمدن تأخیر در پرداخت غرامت از سوی کارگزار بیمه را بگیرد.

منابع:

۱. آستانه. ع و ایروانی. ه، (۱۳۸۶)، «عوامل مؤثر بر پذیرش بیمه محصول گندم: مطالعه موردی گندم‌کاران استان تهران»، فصلنامه روستا و توسعه، سال ۱۰، شماره ۲، صص: ۱۳۷-۱۰۹.
۲. ایروانی. ه، واحدی. م، کلانتری. خ و موحدمحمدی. ح، (۱۳۸۵)، «عوامل مؤثر بر پذیرش بیمه گندم در شهرستان تفرش»، علوم کشاورزی ایران، جلد ۲-۳۷، شماره ۱، صص: ۱۴۴-۱۳۷.
۳. ترکمانی. ج، (۱۳۸۸)، «بررسی اثرهای بیمه محصولات کشاورزی در کاهش ریسک و نابرابری درآمدی بهره‌برداران: مطالعه موردی در استان فارس»، مجله تحقیقات اقتصاد کشاورزی، جلد ۱، شماره ۱۰، صص: ۳۵-۱۷.
۴. حیاتی. ب، قهرمان‌زاده. م، خداوردیزاده. م و نجفی. ن، (۱۳۸۹)، «بررسی عوامل مؤثر بر پذیرش بیمه دام روستایی در شهرستان سلماس»، مجله پژوهش‌های علوم دامی، جلد ۴/۲۰، شماره ۲، صص: ۳۸-۲۷.
۵. رستمی. ف، شعبانعلی‌فمی. ح، موحدمحمدی. ح و ایروانی. ه، (۱۳۸۶)، «عوامل مؤثر بر پذیرش بیمه مطالعه موردی گندم‌کاران شهرستان هرسین کرمانشاه»، اقتصاد کشاورزی و توسعه، سال پانزدهم، شماره ۶۰، صص: ۲۹-۷.
۶. زمانی. غ، کریمی. ع و یزدان‌پناه. م، (۱۳۸۷)، «عوامل مؤثر بر رضامندی بیمه‌گذاران کشاورزی از بیمه محصولات زراعی»، علوم ترویج و آموزش کشاورزی ایران، جلد ۴، شماره ۲، صص: ۶۶-۵۳.
۷. شاهنوشی. ن، عدالتیان. ع، رفیعی. ه، خاکسارآستانه. ح و فرزانه. م، (۱۳۸۹)، «بررسی عوامل مؤثر بر رضایت‌مندی بیمه‌گذاران از بیمه کشاورزی در استان خراسان رضوی»، فصلنامه بیمه و کشاورزی، سال هفتم، شماره ۲۳ و ۲۴، پیاپی. صص: ۱۲۳-۱۰۳.
۸. طبائیان. ن و آجیلی. ع، (۱۳۸۹)، «عوامل مؤثر بر پذیرش بیمه محصول سیب، مطالعه موردی: باغداران سیب سمیرم و اقلید»، نشریه اقتصاد و توسعه کشاورزی (علوم و صنایع کشاورزی)، جلد ۲۴، شماره ۱، صص: ۸۲-۷۲.
۹. عین‌اللهی‌احمدآبادی. م، (۱۳۸۷)، «عوامل مؤثر بر پذیرش بیمه‌گندم‌کاران استان زنجان (مطالعه موردی شهرستان خدابنده)»، اقتصاد کشاورزی و توسعه، سال شانزدهم، شماره ۶۳، صص: ۷۱-۵۱.
۱۰. فکور. م، (۱۳۷۹)، «تأثیر کیفیت ارائه خدمات بر رضایت بیمه‌گذاران آتش‌سوزی»، فصلنامه صنعت بیمه، سال پانزدهم، شماره ۶۰، صص: ۷۴-۶۳.
۱۱. کرباسی. ع و کامبوزیا. ن، (۱۳۸۲)، «عوامل مؤثر بر تقاضای بیمه محصولات کشاورزی استان سیستان و بلوچستان»، اقتصاد کشاورزی و توسعه، سال یازدهم، شماره ۴۱ و ۴۲، صص: ۱۶۹-۱۶۷.
۱۲. وزارت جهاد کشاورزی (۱۳۹۰)، آمارنامه کشاورزی جلد اول محصولات زراعی سال زراعی ۹۰-۱۳۸۹. تهران: وزارت جهاد کشاورزی، معاونت برنامه‌ریزی و اقتصادی، مرکز فناوری اطلاعات و ارتباطات.
۱۳. یزدان‌پناه. م، زمانی. غ و رضایی‌مقدم. ک، (۱۳۸۸)، «رضامندی کشاورزان از بیمه محصولات کشاورزی: کاربرد تحلیل مسیر»، اقتصاد کشاورزی و توسعه، سال هفدهم، شماره ۶۶، صص: ۱۶۴-۱۳۹.
14. Ajish, P. (2010). "Poultry Farmers' Response to Agricultural Insurance in Delta State, Nigeria". *Journal of Agricultural Science*, 1(1): Pp. 43-47.
15. Akter, W. Sengupta, D. Chowdhury, A. (2009). "Impact of Pesticides Use in Agriculture: their Benefits and Hazards". *Interdisciplinary Toxicology*. No 2. Pp:1-12.
16. Cutter, S. Emrich, C. Webb, J. Morath, D. (2009). "Social Vulnerability to Climate Variability Hazards: A Review of the Literature". *Final Report to Oxfam America*. Hazards and Vulnerability Research Institute, Department of Geography, University of South Carolina, Columbia, SC 29208.
17. Kimura, S. and J. Antón. (2011). "Risk Management in Agriculture in Australia". *OECD Food*,

Agriculture and Fisheries Papers, No. 39, OECD Publishing. <http://dx.doi.org/10.1787/5kgj0d8bj3d1-en>

18. Mojarradi, G. Zamani, G. Zarafshani, K. (2008). "Analysis of Factors Influencing Farmers' Attitude toward Private Crop Insurer Using Path Analysis". *American-Eurasian Journal of Agriculture and Environment science*, 3 (1), Pp. 100-105.
19. Nnadi, F. Chikaire, J. Echetama, A. Ihenacho, A. Umunnakwe, C. Utazi, O. (2013). "Agricultural Insurance: A Strategic Tool for Climate Change Adaptation in the Agricultural Sector". *Net Journal of Agricultural Science*. Vol 1(1). PP. 1-9.
20. Sadati. a. ghubadi, F. Sadati. a. Mohamadi, y and Sharifi, o. (2010). "Survey of Effective Factors on Adoption of Crop Insurance among Farmers: A Case Study of Behbahan County". *African journal of Agricultural Research*, vol.5. pp.2237-2242. Available online at <http://www.Academicjournals.org/AJAR>.
21. Skees, J. Barnett, B. Hartell, J. (2006). *Innovations in Government Responses to Catastrophic Risk Sharing for Agriculture in Developing Countries*. Copyright 2006 by Skees, Barnett and Hartell.
22. The World bank. (2010). *Government Support to Agricultural Insurance Challenges and Options for Developing Countries*. ISBN: 978-0-8213-8217-2.
23. Wenner, M. (2005). "Agricultural Insurance Revisited: New Developments and Perspectives in Latin America and the Caribbean". *Working paper*. Rural Development Unit, Sustainable Development Department, Inter-American Development Bank.

Explaining the Challenges & Farmers' Viewpoints toward Crops Insurance in the Central Part of the Bawi district of Khuzestan Province

O. Mehrab Ghoochani* & Dr. A. Ajily**

Abstract

Investigation of Challenges and farmers' viewpoints toward crop insurance in the central part of Bawi district was the aim of this study. The present study in terms of data collection ,is descriptive-survey and practical respectively. All of farmers in central part of Bawi district were considered as the population (1260 patients), from which 136 Patients as the sample by using completely random sampling were selected. In order to collect data, The researcher had designed questionnaire based on research objectives which has 3 parts i.e. demographic attributes, viewpoints toward crop insurance and viewpoints toward obstacle in the way of insuring the crops. In the mentioned questionnaire in order to investigate farmers' viewpoints and obstacles , five point Likert scale ("Fully disagree" to "Fully agree")was designed . Data were collected after confirmation of validity and reliability of questionnaire by panel of faculty members of University and Cronbach's' alpha (more than 0.7) respectively. Data were analyzed using SPSS software (V20). The results revealed that the respondents considered agricultural insurance as a factor to reduce farmers' stress and worries and including the most important obstacles on the way of insuring the agricultural crops in their viewpoint are delays in payment of compensation by insurance brokers and disregard of officials toward timely doing the requests. Meanwhile, the results of the mean comparison showed significantly difference between the respondents' perspective and their willingness to participate in training course.

Keywords:

Agricultural Crop Insurance, Farmers' Viewpoints, Obstacles, Bawi District, Khuzestan Province.

* M.Sc. Student of Agricultural Extension and Education, Khuzestan Ramin Agricultural and Natural Resources University

** Associate Professor of Agricultural Extension and Education, Khuzestan Ramin Agricultural and Natural Resources University